A magyarországi adatvédelmi intézményrendszer fennállásának 30. évfordulója alkalmából szervezett nemzetközi konferencián elhangzott előadások (rövidített összefoglaló)

Helyszín: NAIH székház (Budapest V. kerület, Falk Miksa u. 9-11.)
Díszterem
A konferencia háziasszonya: Dr. Sziklay Júlia

I. Morning session – International Part (in English)

Ms. Júlia Sziklay, Vice President for International Relations of National Authority for Data Protection and Freedom of Information opened the conference celebrating the 30th anniversary of the Hungarian data protection institution.

Mr. Attila Péterfalvi, President of National Authority for Data Protection and Freedom of Information greeted the President of Hungary and the President of the Constitutional Court, all guests who joined the conference. He expressed his greetings to the representatives of the international diplomacy attending the session, and pointed to the fact that in addition to celebrating the 30th anniversary another reason of the present conference is that Hungary is the host of the meeting of the Central European Data Protection Authorities this year. He has also taken the opportunity to congratulate to the 45th anniversary of the Austrian Data Protection Authority, and declared that a joint celebration of the Hungarian and the Austrian authorities will take place in October 2025 in Brussels. On the occasion of the Hungarian anniversary Mr. Attila Péterfalvi remembered to Mr. László Sólyom, former President of Hungary, who was also the founder of the Hungarian data protection regulation, and played a particularly active role in the field of data protection and freedom of information.

Mr. Tamás Sulyok, President of Hungary welcomed all who attended this international conference organized on the occasion of the 30th anniversary of the Hungarian data protection institution. He emphasized that personal data can directly derived from the principle of human being. Self-determination shall ensure that fundamental rights are protected, under the concept of the rule of law. The regime change in Hungary was not only a political change, but it signified a break with the past that denied human autonomy. Constitutional rules have been established to govern the rules of storage of data. With the access to internet a new world of

access to data has been created, and the right to informational self-determination has become more vulnerable than ever. The European Data Protection Board contributes to the process of strengthening the law of data protection. Modernisation must not undermine human being. The enforceability of data protection rights also raises several questions, it reflects the effectivity of the instruments protecting human rights. Emerging new technology, the use of AI change the world, mutual understanding of the rules is crucial, and the law can never lose morality.

Mr. Péter Polt, President of the Constitutional Court emphasized in his presentation that according to the fundamental law everyone has the right to the protection of personal data and freedom of information. Information rights in Hungary should be given priority in fundamental law, today these rights are protected by an independent authority. The institution of data protection is now celebrating its 30th anniversary, for this occasion he pointed to the connection points between the Data Protection Authority and the not much older Constitutional Court. The institutional context is essential for the protection of information rights due to the fact that under the catalogue of the fundamental rights the Constitutional Court also protects the right to data protection. The guidelines and the dogmatic of the fundamental law is very consistent. As an example among others he mentioned a decision of the Constitutional Court in the field of the protection of personal data, namely Decision 15/1991 (13.04) of the Constitutional Court on the use of personal data and the personal identification number which declared that in the absence of a definite purpose and for arbitrary future use, the collection and processing of personal data is unconstitutional. European rules on data protection have also provided to increased data protection. Mr. Péter Polt also mentioned the name of László Sólyom as the first President of the Constitutional Court, who laid down the foundation of the Constitutional Court's practice.

* **

Presentations:

Role of the EDPB and the importance of cooperation among data protection authorities

by Mr. Zdravko Vukić, Deputy Chair of the European Data Protection Board (EDPB), Director of the Croatian Personal Data Protection Agency

The lecturer pointed out that having strong co-operation with the Hungarian Data Protection Authority, he feels being with colleagues, unified by common history. He emphasized the importance of co-operation between data protection authorities. The presentation explained that The European Data Protection Board (EDPB) is an independent European body with legal personality. It ensures that the General Data Protection Regulation and the Law Enforcement Directive are applied consistently. The EDPB promotes effective cooperation among data protection authorities throughout the European Economic Area (EEA). EDPB is composed of the heads of the national data protection authorities of the countries in the European Economic Area, as well as the European Data Protection Supervisor (EDPS). The data protection authorities are responsible for enforcing data protection law at a national level and at a cross-border level by cooperating through the one-stop-shop mechanism. The EDPB takes binding decisions on cross-border cases on which no consensus is reached. Data protection authorities have dual responsibility: enforcement at national level and co-operation at international level. EDPB provides legal certainty, consistent application of the GDPR across the European Union. In 2024-2025 the EDPB continued to provide guidance on key issues, the purpose of the guidelines is the proper implementation of the GDPR. As examples he mentioned development of information for children, practical information designed for SMEs as these companies still face difficulties in the application of the GDPR, raise awareness in data protection. The virtual assistance developed for GDPR compliance is called OLIVIA and is available in English, Croatian and Italian – other languages will be added in the future – at https://olivia-gdpr-arc.eu/en. Consistency opinions of the EDPB based on Article 64 GDPR are non-binding opinions reinforcing a common enforcement culture. He highlighted Opinion 08/2024 on valid consent in the context of consent or pay models implemented by large online platforms adopted on 17 April 2024, and Opinion 24/2024 on certain data protection aspects related to the processing of personal data in the context of AI models adopted on 17 December 2024. The role of EDPB is to provide guidance on interplay between GDPR and new EU digital laws, monitor and assess new technologies, including AI, to promote human-centric approach, secure inter-regulatory co-operation. The EDPB also contributes to the global dialogue on data protection.

Freedom of Information in Austria and the role of the Austrian DPA

by Mr. Matthias Schmidl, Head of the Austrian Data Protection Authority

The presentation explained the relation of data protection and freedom of information in Austria. The historic background of data protection goes back to the 1980s, the data protection act was adopted in 1978, and entered into force in 1980, also the Data Protection Commission was established in this year. In 1981 Austria signed, in 1988 ratified the Convention 108. Austria joined in 1995 to the European Union, in 2000 the new Data Protection Act entered into force. The Data Protection Commission remained until 2014, when it was replaced by the Data Protection Authority. As far as freedom of information is concerned, it has no tradition, this is a new territory in Austria. Based on Article 20 (3) of the Austrian Constitution, the rule of official secrecy governed since 1925, the duty to grant information applies since 1988, but this did not create a subjective right for the individual. More liberal jurisprudence of the Constitutional Court and the Supreme Administrative Court concerning duty to grant information, based on jurisprudence of the European Court of Human Rights on Article 10 of the European Convention on Human Rights, resulted in granting subjective right to information in certain cases, i.e. to public watchdogs. The act on freedom of information and the amendment of the Constitution was adopted in 2024. In the Constitution subjective right to freedom of information vis-à-vis administrative authorities and public bodies, also duty to proactive publication of information of general interest of administrative authorities and courts have been declared, with the following exceptions: for compelling reasons of European integration or foreign policy, in the interest of national security, in the interest of national defence, in the interest of maintaining public order and security, in the interests of the unimpaired preparation of any decision, to prevent significant economic or financial damage to the bodies, territorial authorities or other self-administering bodies, in the overriding legitimate interest of another person. The lecturer also explained the procedure of requesting information and legal remedies.

Interplay between Freedom of Information and Data Protection from the Czech perspective

by Mr. Petr Jäger,Vice-President of the Office for Personal Data Protection, Czech Republic

The freedom of information is a younger institution, in the relation to data protection, they are concurrent and often concluding rights. The Czech Data Protection Authority faced in 2020 with these challenges when competences were granted. The

lecturer described the institutional framework and the role of the Czech Data Protection Authority with regard to freedom of information. Since 2000 no central authority was responsible for consistent application and interpretation of the freedom of information act, the Ministry of the Interior had limited role in this field. Since 2020 some decision-making powers were shifted on the Czech Data Protection Authority, but it does not became its general role as a central authority. Three levels of administrative decison-making existed: a public entity as first instance, the Czech Data Protection Authority and a Regular Administrative Authority as second instance, and the Czech Data Protection Authority as extraordinary review and inactivity protection. Section 8a (1) of the freedom of information act makes a reference to the GDRP: Information relating to personality, manifestations of a personal nature, privacy of a natural person and personal data shall be provided by the obliged entity only in accordance with the legal regulations governing their protection. With regard to public employees, Section 8b (1) of the freedom of information act provides that the obliged entity shall provide basic personal data about the person to whom it has provided public funds. Based on Section 8a (2) of the freedom of information act the obligated entity shall provide personal data about a public official, official or employee of the public administration, which reveals his public or official activities or his function or job title.

As far as case law is concerned, according to the decision of the Supreme Administrative Court (in 2014), proportionality test had already been carried out by the legislator, the right to free access to information always prevails. In 2017 a landmark decision of the Constitutional Court ruled that the right to information in the public interest is not absolute; in so far as its exercise infringes the right to the protection of private life, protected by Article 10 of the (Czech) Charter and Article 8 of the Convention, all those rights must be weighed up in each individual case and a fair balance must be struck between them, since they are equivalent rights. The lecturer also cited the Judgement L. H. v Ministerstvo zdravotnictví of 3 April 2025 of the European Court, according to which Article 6(1)(c) and (e) of GDPR must be interpreted as not precluding national case-law which requires a controller, being a public authority responsible for reconciling public access to official documents with the right to the protection of personal data, to inform and consult the natural person concerned prior to the disclosure of official documents containing such data, provided that such an obligation is not impossible to implement and that it does not require disproportionate effort and, therefore, it does not result in a disproportionate restriction on public access to those documents.

Development of Data Protection Legislation in Slovakia: Past, Present and Future Perspectives

by Ms. Ella Germuskova, expert of The Office for Personal Data Protection of the Slovak Republic

The constitutional foundation of the data protection regulation goes back to 1991. With Act No. 23/1991 the Federal Assembly of the Czech and Slovak Federative Republic enacted the Charter of Fundamental Rights and Freedoms, declaring also the right to informational self-determination. Article 10 (3) provides that „Everyone has the right to protection against unauthorised collection, disclosure, or other misuse of personal data“, this indicated a clear requirement of adoption of a specific law on personal data protection. The Act No. 256/1992 on the protection of personal data in information systems was passed by the Federal Assembly of the Czech and Slovak Federative State on April 29, 1992. Parliamentary elections in June 1992 triggered dramatic change of political landscape and initiated the process of dissolution of the federation, Constitutional Act on the Dissolution of the Czech and Slovak Federative Republic was enacted on November 25, 1992, Czechoslovakia´s legal existence came to a close on December 31, 1992. Due to the dissolution of Czechoslovakia, Act No. 256/1992 became unenforceable, and there was an urgent need to adopt national legislation to fill in the legal gap left by the unenforceable federal act. The National Council approved the Act No. 52/1998 on personal data protection in information systems on Feburary 3, 1998, and the law came into force on March 1, 1998, only partial compatibility with Directive 95/46/EC was achieved. The government did not fulfill its role in establishing state supervision over the protection of personal data (according to § 26(1) of the Act) and thus, some parts of the law were unenforceable from the beginning, as there was no authority to execute it. This situation lasted until the appointment of a Plenipotentiary for the Protection of Personal Data on February 10, 1999. Primary driver for the new law was the strategic goal of joining to the European Union. The National Council of the Slovak Republic approved Act No. 428/2002 on February 20, 2002, and it came into force on September 1, 2002. It expanded the scope of data protection, strengthened the rights of individuals, and introduced more detailed obligations for data controllers. The most crucial contribution of Act No. 428/2002 was the creation of a fully independent supervisory authority - the Office for Personal Data Protection of the Slovak Republic. Act No. 18/2018 was adopted to align the Slovak legal order, which adapt national law to the directly applicable GDPR and transposed the Law Enforcement Directive (EU) 2016/680 for the police and justice sectors. Practice has revealed significant structural problems with the 2018 law due to the "Dual-Track" System: duplication of the directly applicable GDPR text into national legislation, which caused legal uncertainty. The proposed reform aims to replace the single complex law with two separate, streamlined acts: 1) a new Data Protection Act: this act will only contain provisions necessary for the application of GDPR in Slovakia 2) a separate law for law enforcement: a new law will be dedicated exclusively to the transposition of the Law Enforcement Directive (EU) 2016/680.

Building bridges – between access to public information, data protection and AI

by Ms. Jelena Virant Burnik, Information Commissioner, Republic of Slovenia

The Data Protection Authority was established in Slovenia on 31 December 2005 (Access to Public Information Commissioner in 2003), it will celebrate its 20th anniversary this year (AI Market Surveillance Authority will be established in 2026). Slovenia is signatory of the Tromso Convention. In the field of access to public information, the Data Protection Authority is deciding on appeals under Access to Public Information Act and Media Act. It may instruct on which data must be disclosed or provided to journalists, return the matter back to the first instance body or uphold a decision. The number of complaints is increasing (776 complaints and more than 370 information requests in 2024), there is a need for additional resources. A bridge to data protection raises the questions when can (or must) the personal data be disclosed, the case of employees in the public sector and public officials, also the public interest test. On the field of the data protection, based on the 2024 annual report, there were 1650 supervision cases and 2580 consultation cases, additionally the activity of raising awareness, and also the EDPB and international cooperation. The cases cover video surveillance, unlawful disclosures, unlawful or excessive collection, direct marketing, poor security, inadequate information, access requests. The Commissioner also presented the new competencies under DSA, DGA, DA, AIA, the Interplay with digital agenda acts and AI Act, raising the question, how it will affect the guaranties under GDPR. A bridge between Data Protection and AI evolves the problems what personal data/data under AI Act is, anonymization, pseudonymization, also the problem of data controller or developer. Market surveillance authorities in Slovenia are the Agency for Communication Networks and Services, the Information Commissioner, the Market Authority, the Bank of Slovenia, the Insurance regulator. Building a bridge between AI and access to public information raises questions if the information is available in a materialized form, if it is needed to be created, and if AI model is public information. Is there personal data exemption – is the AI model (truly) anonymized? What is with business secret exemption? Who are the parties of the procedures, is the public body a developer? As a triple bridge existing in the town of Ljubljana, legal certainty and public trust is needed!

II. Délutáni szekció – az információs jogok története, helyzete Magyarországon (a konferencia ezen részének nyelve magyar)

Emlékérem átadó

A konferencia délutáni, a hazai jogra vonatkozó ülésén Dr. Péterfalvi Attila átadta a NAIH ezüst emlékérmet posztumusz Könyves Tóth Pálnak, az első magyar információs jogi törvénytervezet megalkotójának. A díjat Könyves Tóth Pál lánya vette át.

dr. Péterfalvi Attila:

Harminc éves a magyar adatvédelem: három évtized az európai jogfejlődés fősodrában, változó technológiai környezetben

A NAIH elnöke előadásában az adatvédelem történetének 30 évét fogta át. Az emlékérem átadásához kapcsolódva elmondta, hogy az előadása anyagában olyan dokumentum is szerepel, amit Könyves Tóth Pál gyűjtött a levéltárban korábban. A történeti visszatekintést megelőzően rámutatott, hogy a technológiai fejlődés és a magánszféra kapcsolata a legfontosabb téma ma, az MI-vel a fókuszban. Idézte Warren és Brandeis tanulmányát, amely szerint a megfelelő megoldás a „magánszféra védelméhez való jog” (right to privacy) új értelmezése. Az adatvédelmi szabályozás szakaszai tekintetében felidézte az első generációs jogszabályokat (az 1970-es években Nyugat-Európában a számítástechnikai fejlődés, adatfeldolgozás és adattárolás állami lehetőségeinek következményei a polgárok magánéletére), a második generációs jogszabályokat (1980-90-es évek, amikor a jogalkotás már nem a technikára, hanem az adat mögött álló személyre összpontosít, információs önrendelkezési jog). A harmadik generációs jogszabályokban az uniós bővítések és globális technológiai trendek időszakában az információáramlás mérete és minősége miatt az

információs önrendelkezési jogról a hangsúly áttevődik az adatkezelési jogalapok kidolgozására és a tisztességes adatkezelés elvére. Az adatkezelés magyarországi szabályozása kapcsán az előadó említette a statisztikáról szóló 1973. évi V. törvényt, az 1977. évi IV. törvényt a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegéről, amely szerint a számítógépes adatfeldolgozás nem sértheti a személyhez fűződő jogokat. Az információs törvény előkészítése, a tervezet megalkotása időszakából a Központi Statisztikai Hivatal és a Minisztertanács levelezéséből mutatott be iratokat. A történelmi háttér ebben az időben a peresztrojka (a Szovjetunióban 1985-ben elindított gazdasági-társadalmi reformcsomag a gazdaság teljes átszervezésére) és a glasznoszty (az ország vezetésének átláthatóvá tétele), amelyek hatása begyűrűzött Magyarországra is. Bemutatta a személyes adatok kezeléséről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló, 1990-es törvényjavaslat levéltári példányának fotóját (melynek forrása Könyves Tóth Pál: *Az adatvédelmi törvény előzményei a KSH-ban levéltári dokumentumok alapján* című előadása). Hivatkozott a 15/1991. (IV. 13.) AB határozatra, amely megállapította, hogy a korlátozás nélkül használható, általános és egységes személyazonosító jel (személyi szám) alkotmányellenes, és kimondta, hogy a személyes adatok védelméhez való jogot nem hagyományos védelmi jogként értelmezi, hanem annak aktív oldalát is figyelembe véve, információs önrendelkezési jogként. A törvényjavaslatot a kormány 1992 tavaszán nyújtotta be az Országgyűlésnek, amely 1992. október 27-én fogadta el az 1992. évi LXIII. törvényt a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról (Avtv). A törvény 1993. május 1-jén lépett hatályba. Az adatvédelmi biztost 1993. október 1-ig kellett volna megválasztani, azonban az ombudsmani intézményt végül 1995. június 30-án – a 84/1995. (VII.6.) OGY határozattal – keltette életre az Országgyűlés. A törvény unikális sajátossága az európai szabályozáshoz képest az volt, hogy a személyes adatok védelmén túl – Európában először – az információszabadság garanciáit is tartalmazza, és a két szabadságjog „őrzésének" feladatával az adatvédelmi biztost bízza meg. 1995-2011 között a parlament által választott és kizárólag a parlamentnek alárendelt adatvédelmi biztos feladat- és hatáskörét az Avtv., valamint az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény határozta meg.

Funkciói három kategóriába sorolhatók:

1) alapjogvédelem (az információs jogok érvényesülésének monitorozása, a hazai és uniós jogszabályi környezet alakítása véleményezés útján, az adatkezelést szabályozó jogszabályok értelmezése és az információs jogok érvényesülésének elősegítése)

2) ombudsmani típusú jogvédelem (állampolgári panaszok kivizsgálása, ajánlások és állásfoglalások megfogalmazása, nyilvánosság tájékoztatása)

3) hatósági jogalkalmazás (egyre bővülő hatáskörrel, kezdetben csak a titokfelügyelet és az adatvédelmi nyilvántartás tartozott ide, de 2003-tól az uniós csatlakozás előkészítése miatt, majd 2005-től az Avtv. módosítással egyre inkább áthelyeződött a hangsúly a hatósági szerepkörre való átállásra).

Az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény kiegészítette a biztos jogosítványait azzal, hogy „kezdeményezheti az államtitokkörben, valamint a szolgálati titokkörben meghatározott adatfajták szűkítését vagy bővítését", valamint azzal, hogy „ha az adatvédelmi biztos eljárása során az adat minősítését indokolatlannak tartja, a minősítőt annak megváltoztatására vagy a minősítés megszüntetésére szólítja fel." A köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvény által módosult a közérdekű adat definíciója – szélesebbé vált a törvény hatálya alá vont szervek köre. Az adatfeldolgozó és az adatfeldolgozás fogalmának törvénybe iktatására 1999-ben került sor. Az Európai Unió Adatvédelmi Munkabizottsága 1999-ben véleményezte a magyarországi

adatvédelmi rendelkezéseket, értékelését és ajánlását az Európai Bizottság 2000. július 26-án hozott határozatával elfogadta, és Magyarország az adatvédelem területén 2000-ben csatlakozott az Európai Unióhoz. A magyar kormány 1993 tavaszán írta alá az Európa Tanács Adatvédelmi Egyezményét, amely az első adatvédelem területén elfogadott, jogilag kötelező erejű nemzetközi instrumentum a személyes adatok gépi feldolgozásának tárgyában. Az Európai Parlament és a Tanács 1995. október 24-i 95/46/EK irányelvét 1995-ben fogadták el, és a tagállamoknak 1998-ig kellett a rendelkezéseit implementálniuk. Magyarország 2004. május 1-jével teljes jogú tagja lett az Európai Parlament és a Tanács „az egyénnek a személyes adatok feldolgozásával kapcsolatos védelméről és ezeknek az adatoknak a szabad áramlásáról" szóló Irányelve 29. cikkelyével létrehozott Munkacsoportnak (az Unió Bizottsága mellett működő független tanácsadó szerv, melyet a tagállamok adatvédelmi biztosai/hatóságai alkottak). 2004. január 1-től új korszakot jelentett a hazai adatvédelemben, hogy hatályba lépett a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvénynek az Európai Unióhoz történő csatlakozásunkkal kapcsolatos jogharmonizációs módosítása, megváltozott a személyes adatok védelme területén a korábbi klasszikus ombudsmani szerep. Az adatvédelmi biztosnak megnövelt feladat- és hatáskörei lettek. Az Alaptörvény átmeneti rendelkezéseinek 16. cikke értelmében a hivatalban lévő adatvédelmi biztos megbízatása az Alaptörvény hatályba lépésével megszűnt. 2012. január 1-jén hatályba lépett az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Infotv.), amely alapján a személyes adatok védelméhez, valamint a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez való jog érvényesülésének ellenőrzését és elősegítését a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság látja el. Az Európai Parlament és a Tanács 2016. április 27-én fogadta el az új uniós adatvédelmi csomagot, amelynek két eleme az adatvédelem általános keretét meghatározó rendelet (2016/679/EU rendelet – GDPR) és a bűnüldözési célból kezelt személyes adatok védelmére vonatkozó irányelv (2016/680/EU irányelv – bűnügyi irányelv). Míg a GDPR 2018. május 25-től EU-szerte közvetlenül alkalmazandó, addig az irányelvet a tagállamoknak 2018. május 6-ig kellett átültetniük nemzeti jogszabályaikba.

Az Európai Unió Digitális Csomagja tekintetében az adatvédelmi hatóság feladatai:

- A GDPR alkalmazandó valamennyi új EU-s rendelet alapján a személyes adatok kezelésére a technológiától függetlenül, ahogy eddig is, és az adatvédelmi hatóságok évente egyre több ügyben járnak el
- Az Európai Adatvédelmi Testület munkájában részvétel, ennek keretében folyamatosan új iránymutatások megfogalmazása, ennek keretében többek között új feladat az új EU digitális testületekben részvétel egyeztetése
- Magyarországon az adatkormányzási rendelet (DGA) szerinti nyilvántartási és felügyeleti hatósági feladatok ellátása, valamint részvétel az Európai Adatinnovációs Testület munkájában
- 2024-ben kialakításra került az Európai Uniós Digitális Adatstratégia Osztály, valamint 2025-ben kialakításra kerül a Forensic Labor mellett egy új MI Labor

Az MI és az új szabályozás közvetett hatásai:

- A személyes adatokat érintő kérdésekben az MI rendelet meghagyja a többi hatóságtól független adatvédelmi hatásköröket, várhatóan együttműködés lesz szükséges az MI és más hatóságokkal számos esetben
- Az MI tesztkörnyezetben (sandbox) ha személyes adatot is kezelnek, akkor kötelező bevonni az adott tagállam adatvédelmi hatóságát is, és ritka az olyan MI, amit teljesen személyes adatok nélkül tanítanak

- A tárgyi és pénzügyi feltételek mellett az újabb és újabb feladatok és kihívások megfelelő kezeléséhez folyamatos továbbképzés szükséges
- A Hatóság is használ már MI alapú megoldást, hogy bizonyítékként begyűjtött nagy mennyiségű hangfelvételt leiratozni tudjon egyes ügyekben (Alrite), megfelelő szervezési és belső szabályozási garanciák mellett

Előadása végén az előadó bemutatta a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság szervezeti felépítését és statisztikai adatait a létszám és az ügyek vonatkozásában.

dr. Stumpf István, volt alkotmánybíró:

A két információs jog szerepe a demokratikus közéletben

Előadása elején hangsúlyozta a 30. évforduló fontosságát, ami egy ember életében nagyon hosszú és egy jogintézmény esetében is maradandó időszak. Az évforduló számvetésre kötelez, az adatvédelmi intézmény története vonatkozásában pedig Péterfalvi Attila az előadásában a számvetésre vonatkozó kötelezettségnek eleget tett. A személyes adatok védelméhez való jog a polgár „pajzsa" az állammal szemben, ami azt jelenti, hogy mindenki maga rendelkezik a személyes adatai felhasználásáról. A személyes adatok védelme nélkül nincs véleménynyilvánítási- és gyülekezési szabadság sem. A közérdekű adatok nyilvánosságához való jog a polgár „kardja", ami az állam működésének átláthatóságát biztosítja, a hatalom ellenőrzésének lehetősége. Az előadó szembeállította a 30 évvel ezelőtti alapelveket a mai digitális világ működésével. Az állam és a világméretű vállalatok nagy mennyiségű adatot gyűjtenek. Felmerül a kérdés, hogy az algoritmusok logikája hogyan ellenőrizhető, az átláthatóság elve miként tud érvényesülni. Hasonlóan, az információs túlterhelés és a szándékos dezinformáció, a „fake news" jelenség legalább akkora problémát okoz. A vélemények tartalmának befolyásolása helyett az államnak meg kellene adnia azokat az adatokat, amelyekkel az állampolgárok saját maguk tudnak eligazodni.

Böszörményiné dr. Kovács Katalin, a Kúria elnökhelyettese:

Az információs jogok peres ügyeinek a Kúria általi megközelítése

A közérdekű adatok kiadásával kapcsolatos perek a Kúrián növekvő számadatot mutatnak, 2021-ben 19

ilyen per volt, 2025-ben már 134. Az alaptörvényi rendelkezést idézve az előadó rámutatott, hogy közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jog nem abszolút jog, az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerint alkotmányosan korlátozható. Szintén alaptörvényi rendelkezés, hogy közpénz az állam bevétele, kiadása és követelése (39. cikk (3) bekezdés). Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Infotv) az 1.§-ában rögzített cél megvalósulását elősegítve határozza meg a közérdekű adat megismerését biztosító rendelkezéseket a közfeladatot ellátó szervekkel szemben. A közérdekű adatok kiadásával kapcsolatos perben a közfeladatot ellátó szerv vagy személy az alperes.
A közfeladatot ellátó szerv fogalma vonatkozásában az előadó a Kúria gyakorlatából ismertetett jogesetet, amelyben egy testület díjadományozásával kapcsolatos adatigénylés (oklevél másolatának kiadása) kapcsán kellett dönteni arról, hogy a testület végez-e közfeladatnak minősülő tevékenységet és kezel-e közérdekű vagy közérdekből nyilvános adatot. A Kúria jogértelmezése szerint a testület nem tekinthető közfeladatot ellátó szervnek, mert a különböző jogi hivatásrendek részéről díjat adományoz a beérkezett személyi javaslatok alapján az egyes hivatásrendek képviselőinek, tevékenységük elismerése céljából, nem gazdálkodik közpénzzel, közérdekű és közérdekből nyilvános adatok kezelését nem látja el, ebből következően önálló alanyként annak kiadására sem kötelezhető. A Kúria joggyakorlata szerint a közfeladatot ellátó szervezet csak ténylegesen létező és általa kezelt adatok kiadására kötelezhető, ha az adatkezelő az adat létezését (kezelését) vitatja, azt az adatigénylő köteles bizonyítani. A közérdekű adat kiadása iránti igény teljesítése megtagadásának jogszerűségét és a megtagadás indokait az adatkezelőnek kell bizonyítania. A felek közötti vita esetén azonban ezt megelőzi a felperes részéről annak a ténynek a bizonyítása, hogy a kiadni kért adatot az alperes kezeli. A közérdekű adat kiadása iránt kérelem csak akkor teljesíthető a kért adatok nyilvános elérhetőségének megjelölésével, ha az az adatigénylő számára hozzáférhető, konkrétan, egyértelműen és teljeskörűen tartalmazza a kérelemben megjelölt információkat. Az Infotv. szerint nem ismerhető meg, ha az a minősített adat védelméről szóló törvény szerinti minősített adat, vagy speciális célok érdekében törvény korlátozza az alapjogot (27. § (1) és (2) bekezdés). Az Infotv. 27. § (3) bekezdés alapján az üzleti titokra nem elegendő általánosságban, konkrétumok nélkül, formálisan hivatkozni, a korlátozás indokoltságát be kell mutatni és bizonyítani kell. Önmagában az olyan hivatkozás, hogy meghatározott megoldási konstrukciók üzleti titoknak minősülnek, amelyek megismerése aránytalan sérelmet okozna, mert illetéktelen személyek ismerhetnék meg annak részleteit, és ezzel lehetőség nyílna a későbbi felhasználásra, nem alapozzák meg a megtagadást. Az előadó a peres eljárás keretei tekintetében elmondta, hogy az adatigénylésre adott válaszban hivatkozott megtagadási okoktól eltérő okok is megjelölhetők, de a bíróság a perben a megtagadás jogszerűségét csak az alperes ellenkérelmében felhozott megtagadási okok körében vizsgálhatja. A peres eljárás tekintetében kitért a határidők és a költségtérítés kérdéseire is. A közérdekű adat kiadása iránti perben az ítélet adatok kiadására kötelező rendelkezésének egyértelműnek, határozottnak és végrehajthatónak kell lennie. Az adatok meglétének egyszerű feltételezése egyéb bizonyíték hiányában az adat kiadására kötelezés alapjául nem szolgálhat. Az adatkiadásra kötelező ítélet rendelkező részében kellő konkrétsággal kell meghatározni a kiadandó adatokat, annak indokolásában pedig számot kell adni arról, hogy az adatkiadási kötelezettség milyen jogi és ténybeli alapon nyugszik
A személyes adatok védelme kapcsán az előadó kiemelte annak jelentőségét, hogy ez alapjogi védelem, az információszabadság korlátját jelentő alapjog, a közérdekű adatigénylés teljesítésének akadálya, védelmének oka a magánszféra tiszteletben tartása. A személyes adatok védelmét a Ptk. 2:43. § *e)* pontja kifejezetten személyiségi jogként említi, az uniós jogi háttér a GDPR. Abban a kérdésben, hogy mi minősül személyes adatnak, a Kúria úgy foglalt állást,

hogy a felperes neve, foglalkozása, címe személyes adatnak minősül. Az adat e minőségét a Kúria szerint nem érinti önmagában az, hogy ezen adatokat egyébként az ügyvédi kamara is nyilvántartja. A hivatkozott konkrét ügyben azt kellett megítélni, hogy ezeket az adatokat az adott körben az alperes részéről visszaélésszerűen használták-e fel, vagy sem. A Kúria a GDPR 4. cikk 1. és 2. pontjára alapított döntése értelmében a természetes személy teljes nevét tartalmazó e-mail címe személyes adatnak minősül. A Kúria több határozatában is kifejtette, hogy a személyes adat jogellenes kezelése nem eredményezi automatikusan a személyiségi jog, ezen belül a Ptk. 2:43. § *e)* pontjában írt személyes adatok védelméhez fűződő jog megsértését. Az Infotv. (és a GDPR), valamint a Ptk. is oltalmazza – a személyes adatok védelme útján – a személyiséget, azonban azt más szempontból szabályozza, a védelmi körök terjedelme különböző, amely a hivatkozott jogszabályok eltérő személyi és tárgyi hatályával áll összefüggésben, a személyiségi jogi jogsértésnek a személy emberi méltóságát kell érintenie. A Kúria döntése kimondta, hogy az adatvédelmi szabályok esetleges megsértése nem eredményezi automatikusan azt, hogy a jogsérelem az érintett magánszférájába is olyan mértékű tiltott beavatkozást jelent, amely egyben a Ptk. alapján személyiségi jogsértést is megvalósít. A Kúria joggyakorlatából ennek kapcsán egy olyan ügyre hivatkozott, amelynek tényállása szerint a felperes azt tapasztalta, hogy az alperes közösségi média platform szolgáltatónál létrehozott egyik profil közösségi oldalán megosztott cikkhez nem tud hozzászólni, a korábban írt hozzászólásai nem érhetők el. A Kúria szerint önmagában a véleménynyilvánítási jogra mint kommunikációs alapjogra hivatkozással – a személyiségi jogot érintő alanyi jog megjelölése hiányában – a Ptk. személyiségi jogi szankcióinak alkalmazása nem kérhető. Különleges helyzet áll fenn a bírósági eljárásokban rögzített személyes adatok megismerhetőségének, nyilvánosságra hozatalának felmerülésekor. Az Alkotmánybíróság 3021/2018. (I. 26.) AB határozata szerint a tárgyalóterem nyilvánossága egy speciális nyilvánossági körnek minősül és arra alapvetően az adott eljárásra vonatkozó eljárásjogi szabályok az irányadóak. A Kúria kimondta, hogy az eljárás alá vont személy nevének és egyéb személyes adatainak sajtó előtt nyilvánossá tétele kivételes lehetőség, és minden esetben egyedi mérlegelést igényel, elsősorban olyan esetekben lehet indokolt, amikor erőszakos bűncselekmény vagy kiemelkedő értékre elkövetett jelentős büntetési tétellel járó, és ezért, vagy egyéb okból jelentősebb közérdeklődésre tart számot az eljárás tárgyát képező bűncselekmény. Ha az adatok nyilvánosságához közérdek nem fűződik, az eljárásra vonatkozó speciális eljárási szabályok élveznek elsőbbséget. Az adott ügyben, mivel a felperes a személyének felismerhető bemutatásához nem adott hozzájárulást, és nem állt fenn olyan érdek, amely egyedi beazonosíthatóságát indokolta volna, a tájékoztatáshoz való jog nem írta felül a felperes személyiségi jogát, ezért a büntetőeljárásról szóló tudósítás keretében a vádlott egyenruhában, állományjelzővel és névkitűzővel való bemutatása és utolsó szó jogán elmondott szavainak torzítás nélküli közzététele személyiségi jogot sértő volt. Egy másik ügy tényállása szerint a felperes kifejezetten megtagadta a hozzájárulást ahhoz, hogy a személyes adatait tartalmazó közleményt az alperes közzétegye a magyar gazdaság legvagyonosabb szereplőit bemutató kiadványában. A Kúria azt állapította meg, hogy az alperes felperes hozzájárulása nélkül történő adatkezelése az alperes jogos érdekeinek érvényesítéséhez – a véleménynyilvánításhoz fűződő alapjog gyakorlásához – szükséges volt, amely érdekkel szemben nem élveztek elsőbbséget a felperes alapvető jogai és szabadságai, ennélfogva az alperes adatkezelése jogszerű volt. Szintén adatvédelmi perben a felperes a házasság felbontása iránti perében kirendelt igazságügyi pszichológus szakértő alperest a rá vonatkozó pszichológiai vizsgálati eredmények és dokumentáció kiadására kérte kötelezni. A hozzáféréshez való jog azt teszi lehetővé, hogy az érintett megbizonyosodjon a személyes

adatai kezelésének helytállóságáról és az adatkezelés jogszerűségéről. Az ügyben annak volt jelentősége, hogy a hozzáférési jog gyakorlása hozzájárul-e a GDPR (63) Preambulum bekezdésében foglalt cél megvalósulásához, ez a cél a hivatkozott esetben nem valósult meg.

dr. Palotás Gergely, Fővárosi Törvényszék, Kollégiumvezető-helyettes, Polgári Kollégium:

A bírósági jogérvényesítés az információszabadság és az adatvédelem területén

Az előadó bevezetésként elmondta, hogy bár évforduló alkalmából tartja meg az előadását, abban alapvetően mégis a jelenre fókuszál. Előadása két részre volt osztható, az információszabadság bírósági érvényre juttatása mellett az adatvédelmi perekre is kiterjedt.

I. A közérdekű adat megismerésére irányuló igénnyel összefüggésben indítható perek kapcsán röviden bemutatta az új szabályozást, mely e perek lefolytatásának gyorsítását, illetve hatékonyságának növelését célozta. A sajtó-helyreigazítási perhez hasonló speciális, gyorsított eljárási rend érvényesül. Azzal kapcsolatban kritikaként fogalmazta meg, hogy a gyorsítás két fokozatú, csak a bíróság, az igénylő nem gyorsul. Megmaradt a keresetindítási határidő kettőssége a Hatóság előtti eljárás igénybevétele esetére, ami szintén a hatékonyság ellen hat. Utalt rá, hogy az igénylő (adatigénylés pontosság) és a közfeladatot ellátó szerv (a hatékony jogorvoslat biztosítása) tudatosságának szerepe kiemelt jelentőségű a megváltozott szabályozási környezetben.
Az előadás az utóbbi évek bírói gyakorlatában felmerülő jelentősebb kérdéseket tekintette át.
1. Az adatelvtől eltérést jelenti az Alkotmánybíróság által kialakított négylépcsős közérdekűségi teszt során az információelemek szoros kapcsolódásában álló kivétel. Ezt alapul véve a Kúria egy döntésében kimondta, hogy ha az adatigénylés tárgyát képező jegyzőkönyvekben található adatok (információelemek) olyan szorosan kapcsolódnak egymáshoz, hogy az egyes elemek nagy terjedelmű leválasztása értelmezhetetlen adatot eredményezne, nincs lehetőség arra, hogy a dokumentum egyes részeinek megismerhetőségéről a bíróság külön-külön döntsön.
2. A perindítás lehetőségének korlátozottságát jelenti, hogy az Infotv. 27. § (3a) – (3b) bekezdései szerinti, az államháztartás alrendszerébe tartozó valamely személlyel pénzügyi vagy üzleti kapcsolat létesítése során előírt tájékoztatási kötelezettség nem teljesülése esetére a törvény nem biztosít hatékony bírói jogvédelmet az adatigénylőnek. Az Alkotmánybíróság 7/2020. (V. 13.) AB határozata szerint az Országgyűlés ezzel az Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdését és 39. cikk (2) bekezdését sértő, mulasztással előidézett alaptörvény-ellenességet valósított meg. Az Alkotmánybíróság által e helyzetnek a megszüntetésére előírt határidő eredménytelenül telt el.
3. A banktitok vonatkozásában a Kúria döntése ellen benyújtott alkotmányjogi panasz során az Alkotmánybíróság kimondta, hogy az Eximbank kezelésében lévő kettős természetű, a banktitok fogalma alá tartozó közérdekű (vagy közérdekből nyilvános) adatok

megismerhetősége ebben a szabályozási környezetben egyáltalán nem biztosított, a nyilvánosság-korlátozás teljes körű, nem a feltétlenül szükséges és arányos mértékre szabott, és semmilyen mérlegelésre nincs lehetőség az adatok kiadhatósága körében. A jogalkotó mulasztással előidézett alaptörvény-ellenességet idézett elő azáltal, hogy nem alkotta meg azokat a garanciális szabályokat, amelyek lehetővé teszik az információszabadság érvényesülését a közfeladatot ellátó és közpénzzel gazdálkodó Eximbank által kezelt, közérdekű vagy közérdekből nyilvános adatnak minősülő banktitok megismerhetőségével kapcsolatban. A 2023. évi LXXVI. törvény kivételszabályként rendelkezett a banktitok alól az ügyfél személyére és az ügylet összegére vonatkozóan, de egyéb adatok tekintetében továbbra sem tette lehetővé a mérlegelést, ami ugyancsak indokolatlan korlátot jelent az előadó álláspontja szerint az információszabadsággal szemben.

4. A miniszteri mérlegelés tekintetében az Alkotmánybíróság – a Kúria döntésével szemben benyújtott alkotmányjogi panasz elbírálása során – kimondta, hogy a külügyi és külgazdasági érdek meghatározásában a végrehajtó hatalom is diszkrecionális döntést hoz, azonban tevékenysége mégis ellenőrzött: a külügyi és külgazdasági politika sikerével kapcsolatos – politikai – ellenőrzést és annak következményeinek levonását – a kormányon maradást, vagy kormányváltást – a választópolgárok a választásokon gyakorolják. Az ezzel kapcsolatban kezdeményezett eljárás során a bíróság vizsgálata annak megállapítására irányulhat, hogy valóban (kül)politikai kérdés merül-e fel az ügyben, a kivételt tartalmazó (speciális) szabály/jogi norma törvényben került-e megfogalmazásra, a megtagadás tekintetében kiadott nyilatkozat az erre illetékes (külügy)minisztertől származik-e, illetve annak tartalma az ország külpolitikai érdekeivel ellentétben állónak minősíti-e a kért adatok kiadását. A határozathoz fűzött különvélemény ugyanakkor – az előadó álláspontjával egyezően – rámutatott, hogy a jelenlegi szabályozás az információszabadság kiüresítéséhez is vezethet, indokolatlan erőeltolódást hoz létre a hatalommegosztás fékeken és ellensúlyokon alapuló rendszerében.

5. Az üzleti titok kapcsán az Ítélőtábla és a Kúria is kimondta, hogy a közérdekű adatok kiadásának üzleti titokra alapított megtagadása esetén határozottan megjelölt, az érdemi vizsgálat alapját képező érvek, okok felhozatala szükséges. Konkrét tények nélküli, általánosságba történő alperesi hivatkozás a megtagadás jogszerűségének igazolásához és az érdekmérlegelés elvégzéséhez nem elegendő. A közbeszerzési eljárás lefolytatását követően az információszabadsághoz fűződő alapjog érvényesülése nem korlátozható a verseny tisztaságára, az esélyegyenlőség biztosítására hivatkozással. Az üzleti titokra történő hivatkozás esetén a titokgazda kötelessége a korlátozással érintett adatok pontos megjelölése, és annak megfelelő indokokkal történő alátámasztása, hogy a nyilvánosság korlátozását mi indokolja.

6. Az iratmegismerési jog vonatkozásában a közigazgatási hatósági eljárás iratainak megismerését szabályozó törvényi rendelkezés, valamint az egyes bírósági eljárásokban alkalmazandó eljárási törvényeknek az eljárás iratainak a megismerését és a másolatkészítést korlátozó rendelkezései az Info tv. 27. § (2) bekezdés g) pontjában meghatározott, a közérdekű és közérdekből nyilvános adatok megismerését törvényben korlátozó rendelkezéseket jelentenek.

7. A korábbi bírósági gyakorlat is kimondta a minőségileg új adat kérdése kapcsán közérdekű adat kiadása körében a kérelmezett szerv nem kötelezhető arra, hogy az igényelt formában nem létező adatot előállítsa, ha a létrehozás aránytalanul nagy erőfeszítéssel járna, azonban nem feltétele a közérdekű adat kiadása iránti kötelezettségnek, hogy az adatkezelő az igényelt módon, gyűjteményes formában tartsa nyilván (kezelje) a megismerni kívánt közérdekű adatokat.

A Fővárosi Ítélőtábla döntése elleni alkotmányjogi panasz elbírálása során az Alkotmánybíróság úgy rendelkezett, hogy amennyiben az adatigénylés létező és kezelt adatok kigyűjtésére, meghatározott szempont szerinti kiválogatására és például táblázatba rendezésére vonatkozik, a kérelem alapvetően nem tagadható meg. A nyilvánosság korlátozása akkor

fogadható el alkotmányosan indokoltnak, ha azt más alapjog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme kényszerítően indokolja, illetve elkerülhetetlenül szükségessé teszi, az állami szervek zavartalan működésének, a feladat-ellátás feltételeinek a biztosítása ilyen alkotmányos érték lehet. Utóbb az Info tv. módosítására is sor került a vonatkozó bírósági, illetve alkotmánybírósági gyakorlattal összhangban, mely szabályozást az Info tv. 30. § (2a) bekezdése tartalmazza.
8. Az anyagi pervezetésről a Kúria kimondta, hogy az nem a pernyertesség elősegítésének az eszköze, nem terjed ki a bizonyítékok bizonyító erejének előzetes értékelésére és a felek erről való tájékoztatására. A bíróságnak közrehatási feladata nem jelenti azt, hogy a felet további, olyan tények előadására kellene felhívnia, amelyekre magától nem hivatkozott, és nincs olyan kötelezettsége sem, hogy a féllel közölje, ha valamely nyilatkozata túl általános ahhoz, hogy az pernyertességére vezethessen. A Pp. pusztán a már megtett nyilatkozat kisebb mértékű hiányainak, ellentmondásainak kiküszöbölésére ad lehetőséget.

II. Az előadás további részében az előadó rámutatott a személyiségvédelem és az adatvédelem kapcsolatára, az adatvédelmi per és a személyiségvédelmi per közötti eltérésekre, a lehetséges szankciók, a kártérítési alakzatok mikénti alkalmazására. A Ptk. esetén a személyes adat védelméhez való személyiségi jog [Ptk. 2:42. § (2) bek.], míg a GDPR és az Info tv. esetén a személyes adat védelméhez való alapjog [Charta 8. cikk (1) bek., EUMSZ 16. cikk (1) bek., Alaptörvény VI. cikk (3) bek.] képezi azt az alanyi jogot, melynek érvényesítését anyagi jogszabály biztosítja. A Ptk., valamint a GDPR és az Infotv. szerinti igényérvényesítéskor eltér a szabályozással védendő jogi tárgy és a jogosultat megillető alanyi jog.
Az adatvédelmi per kapcsán rámutatott az Európai Bíróság C-300/21. számú döntésére, amely szerint a „kár”, illetve a „nem vagyoni kár” fogalmának, a GDPR 82. cikke értelmében véve, az uniós jog saját fogalmaként önálló és egységes definíciót kell adni. A külön kárfelelősségi alakzatra vonatkozó szabályokat pedig az adatkezelésre irányadó jogi normától függően a GDPR 82. cikke, illetőleg az Info tv. 24. §-a tartalmazza. Utóbbi kizárólag a személyes adat bűnüldözési, nemzetbiztonsági és honvédelmi célú kezelésére vonatkozik. Az előadása lezárásaként a két alanyi jog megsértése kapcsán érvényesíthető igények különbözősége kapcsán – azok többessége esetére – kitért a keresethalmazat kérdésére is.

dr. Báldy Péter, igazgatóhelyettes, ELTE ÁJK Jogi Továbbképző Intézet:

A magyarországi adatvédelmi képzésekről

A magyarországi képzések a kezdeti időszakban vállalati tréningek, felnőttképzések, és egyetemi, szakirányú képzések voltak. Szakirányú továbbképzések folynak az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán, a Gábor Dénes Főiskolán, a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán, a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen, a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán, a Szegedi Tudományegyetem Állam- és

Jogtudományi Karán. Az adatvédelmi tematikájú szakirányú továbbképzésben végzettek száma 2009 óta 1300 fölött van, az utóbbi években legtöbben az adatbiztonsági és adatvédelmi szakjogász képzés iránt érdeklődnek. A szakjogász képzéseken elsajátított ismeretkörök, képességek egy koncentrikus kör ábrán belülről kifelé haladva az alábbiak: GDPR 1-14. cikkei, az adatvédelem szereplői, nyilvántartások, GDPR 15-21. cikkek és az adatvédelmi incidens, az automatizált döntéshozatal szabályai, adatbiztonság és hatásvizsgálat, végül a nemzetközi összefüggések. A mikro-tanúsítványos képzések mint a „továbbképzések továbbképzései" arra szolgálnak, hogy a résztvevők speciális tudást, készségeket vagy kompetenciákat sajátítsanak el egy-egy konkrét témakörben.

***

Sziklay Júlia, nemzetközi elnökhelyettes a konferencia lezárásaként elmondta, hogy 30 évvel ezelőtt, amikor Majtényi László első adatvédelmi biztos hívására az újonnan alakult Adatvédelmi Biztos Irodájának Tüköry utcában lévő épülete kapuján bekopogott, a mostanihoz képest egészen más környezetben kezdte el az információs jogokat védő tevékenységet. A mostani fiatalok számára elképzelhetetlen, de az internet az 1990-es években épp, hogy elterjedőben volt, alig volt néhány mobiltelefon stb. Természetes, hogy a megváltozott jogi-politikai-technikai környezet változása a jogvédő intézmény változását is magával hozta. Reméli, hogy a következő jubileumi évfordulót is megéri az intézmény, 30 év múlva is képes lesz betölteni alkotmányosan kijelölt feladatát és ahogy ő most, majd az akkori munkatársak is büszkék lesznek munkahelyükre. Megköszönte munkatársainak a konferencia szervezésében nyújtott segítséget, külön kiemelve Dél Gabriella, az Elnöki Kabinet munkatársának áldozatos munkáját.

Budapest, 2025.